

Univerzita Karlova
Právnická fakulta

Faktory vedoucí k nepravdivým doznáním
v trestním řízení

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2023
XVI. ročník soutěže

Autor: Adéla Brozmanová
Konzultant: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Navrhovaný specializační modul: Trestní právo, kriminologie, kriminalistika

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do XVI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 17. 4. 2023

Adéla Brozmanová

Celkový rozsah vlastního textu práce (od úvodu po závěr), včetně mezer a poznámek pod čarou: 44 813 znaků.

Obsah

Úvod	4
1. Doznání.....	5
1.1. Procesně nepoužitelné vynucené doznání.....	6
1.2. Kapciozní a sugestivní otázky	7
2. Nepravdivé doznání.....	8
3. Faktory vedoucí k nepravdivému doznání – psychologické klasifikace a teorie....	9
3.1. Dobrovolné nepravdivé doznání	9
3.2. Nedobrovolné nepravdivé doznání	10
3.3.1. Nátlakově souhlasné nepravdivé doznání.....	11
3.3.2. Nátlakově zvnitřněné nepravdivé doznání	13
4. Řešení de lege ferenda	18
4.1. Německá inspirace?.....	20
Závěr	22
Seznam použitých zdrojů	23
Knihy	23
E-knihy	23
Elektronické zdroje.....	24

Úvod

Nedílnou součástí vyšetřování téměř veškerých trestných činů je proces výslechu, který představuje právně regulovanou možnost orgánů činných v trestním řízení získat informace, které pomohou odhalit či přímo vyjasnit spáchané trestné činy. Z dokazování prováděného formou výslechu orgány činné v trestním řízení získávají důkazní prostředek v podobě výpovědi vyslýchané osoby. Důležitým aspektem této výpovědi je pak její věrohodnost a pravdivost, které by měly být vždy podpořeny dalším dokazováním.

Problematikou výslechu, následné výpovědi i možného nepravdivého doznání se zabývá kriminalistika, konkrétně kriminalistická taktika, kdy je výslech jednou z kriminalistických metod a slouží k získání kriminalisticky a právně významných informací majících původ v paměťových stopách obsažených ve vědomí vyslýchaného. U metody výslechu je vždy zapotřebí dodržovat zákonem stanovený postup a také práva a povinnosti vyslýchaného.

Tato práce se bude primárně věnovat problematice nepravdivého doznání v trestním řízení a faktorům k němu vedoucím. Důležitost proto sehrává i forenzní psychologie, která tyto faktory a další možné důvody nepravdivých doznání studuje. Tato práce si proto klade za cíl pomocí sekundární literatury a judikatury prozkoumat, proč k nepravdivým doznáním dochází a jak jsou jeho jednotlivé faktory roztřízeny. Otázkou také dále bude, zda je téma nepravdivého doznání v dnešní době v právním prostředí stále aktuální a jaká jsou možná právní řešení k předejití nepravdivých doznání či k jejich včasnému odhalení, stejně tak možná inspirace ze zahraničí.

1. Doznání

Doznání je až na výjimky, kdy se pachatel trestného činu sám dozná, výsledkem výslechu podezřelého¹ obviněného² či obžalovaného. Výslech obviněného je pro trestní řízení stěžejním důkazem, neboť předmětem trestního řízení je jednání obviněného, a tak lze zpravidla předpokládat, že právě obviněný může předat v trestním řízení nejpřesnější obraz potřebných skutečností. Je však důležité podotknout a brát v úvahu, že obviněný má na trestním řízení mimořádný zájem, neboť se jedná o otázku jeho viny či nevinu a možného odsouzení. Proto by orgán činný v trestním řízení měl dbát zvýšené ostražitosti, co se výpovědi obviněného týče. Zcela jistě bude *a priori* více věrohodná výpověď znalců a svědků, kteří na výsledku řízení nebudou mít tak velký zájem.³

Přesto nelze vnímat veškeré výpovědi jako nepravdivé, neboť se objevují případy, kdy se pachatel trestného činu policii doznat chce. Ať už se chce vyšetřovatelům pochlubit svým činem či je i po spáchání trestného činu přesvědčen, že jeho čin byl správný a spravedlivý, především pak tehdy, kdy ho tíží svědomí, nebo se doznává pod tíhou ostatních důkazů.⁴

Procesně je výslech obviněného upraven v § 92 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „trestní řád“), kdy § 92 odst. 1 trestního řádu stanovuje, že *„výslech obviněného se koná tak, aby poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost.“*

Ačkoli se doznání může jevit jako kruciální důkaz,⁵ rozhodně by dokazování nemělo skončit právě přiznáním obviněného, protože je potřeba mít vždy na zřeteli možné riziko nepravdivého doznání, a i proto trestní řád v ustanovení § 2 odst. 5 a § 164 odst. 3 stanoví, že vyslychající není po doznání obviněného zbaven povinnosti prověření všech důležitých

---

¹ Výslech podezřelého ve zkráceném přípravném řízení podle § 179b trestního řádu.

² Obviněným se pro potřeby této práce rozumí rovněž obžalovaný, jelikož lze učinit vynucené doznání i po nařízení hlavního líčení.

³ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 435.

⁴ *Ibid.*, s. 433.

⁵ V historii trestního procesu bylo podle formální důkazní teorie, která jednotlivým důkazům přiznávala předem stanovenou hodnotu a vzájemnou hierarchii, doznání obviněného považováno za tzv. korunu důkazů (*corona probationes*). Dle formální důkazní teorie tedy nikdy nemohl být „dokonalejší“ důkaz než samotné doznání. Srov. MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2016, s. 71, 132.

okolností případu, které mohou doznání potvrdit nebo vyvrátit.⁶ O tom se přesvědčili i čeští kriminalisté, když v únoru roku 2010 vyšetřovali loupežnou vraždu seniora na Havlíčkobrodsku. V rámci vyšetřování případu, který byl mezi kriminalisty známý jako „Případ brusič nožů“ s ohledem na způsob přivýdělku zavražděného, bylo vyslechnuto přes dvě stě osob. Na jednoho muže z okolí zavražděného se vyšetřovatelé zaměřili z důvodu jeho zmateného odpovídání na otázky a očividné nervozity. Pro tyto zjevné zvláštnosti bylo využito i fyziodetekční vyšetření na tzv. detektoru lži, který měl sloužit jako vodítko pro vyšetřovatele, zda jsou „na správné stopě“. Fyziodetekce potvrdila, že podezřelý muž lže, a proto vyšetřovatelé podrobili muže dalším podrobnějším výslechům, v jejichž rámci se podezřelý muž k vraždě seniora doznal. Kriminalisté i tak pokračovali v prověřování důležitých okolností případu a zjistili, že doznatý muž nezná žádné detaily z místa činu ani podrobnosti týkající se způsobu vraždy. Jeden z vyšetřovatelů poté uvedl, že muž „nějakým věcem nerozuměl, neuměl si to dát do souvislostí, a pak říká, abych nebyl za blbce, že tomu nerozumím, no tak jsem odpovídal no, ale já jsem to tipoval a třefoval se teda poměrně špatně.“⁷

1.1. Procesně nepoužitelné vynucené doznání

Přestože je výslech obviněného, jehož primárním cílem je získat pravdivou výpověď a často i doznání, jedním z nejdůležitějších úkonů v trestním řízení, měl by stále šetřit osobnost jednotlivce. V rámci jeho ochrany proto český právní řád upravuje nezákonné metody provádění výslechu. V této věci jsou pak podstatná ustanovení § 89 odst. 3 a § 92 odst. 1 trestního řádu, která zakazují použití důkazu získaného nezákonným donucením nebo rozbou takového donucení.⁸ Donucení má nejčastěji povahu fyzického násilí,⁹ které svou intenzitou dospěje k nedobrovolnému vynucenému doznání, oproti zákonnému termínu „hrozba takového donucení“, který směřuje spíše k psychickému nátlaku proti vyslýchané

---

⁶ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 435.

⁷ VAŇURA, Mírek. Brusič nožů [podcast]. In: Kriminálka [online]. Český rozhlas Dvojka, 12. 4. 2023 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/brusic-nozu-kriminaliste-dopadli-brutalniho-vraha-pomohl-jim-snih-8969613>

⁸ § 89 odst. 3 trestního řádu: „Důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v řízení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila.“

⁹ Zákaz fyzického násilí v českém právním řádu vychází z Listiny základních práv a svobod, stejně tak z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

osobě.¹⁰ Důsledkem porušení této právní úpravy je pak absolutní neúčinnost důkazů získaných tímto nezákonným způsobem.¹¹

Závažnost doznání, která byla vynucena fyzickou silou je zcela jistě zřejmá i široké veřejnosti a často se tak „výslechové mučení“ stává tématem i pro krásnou literaturu. Jedním z příkladů je *Jméno růže*, kde Umberto Eco velmi průzračně vyjevil, co s člověkem zmůže mučení a nelidské zacházení: „*Na mučidlech jsi zhruba jako v moci bylin, jež způsobují vize. Všechno, cos kde slyšel vyprávět, všechno, cos četl, se ti vrací na mysl, jako bys byl unášen ne vzhůru k nebi, ale dolů do pekel. Na mučidlech povíš nejenom to, co po tobě chce inkvizitor, ale i to, co by ho podle tebe mohlo potěšit.*“¹² O tom, jak trefně Eco zobrazil stav mysli mučeného, se bude práce věnovat dále, a to především ve vybraných případech vynucených doznání.

1.2. Kapciozní a sugestivní otázky

Mezi odbornou veřejností zůstává sporná problematika kapciozních a sugestivních otázek, které jsou často využívány v průběhu výslechu. Je otázkou, zda spadají pod pojem donucování v § 89 odst. 3 trestního řádu. Lze sice jednoznačně říct, že jde o ovlivňování vůle, avšak záleží, při jakém množství a intenzitě takových otázek se jedná o psychické donucování a kdy jde spíše o „pouhé“ navádění.¹³

Kapciozní a sugestivní otázky však trestní řád bez dalšího zakazuje, jak vyplývá z jeho ustanovení § 92 odst. 4.¹⁴ Jedná se tak o další podstatné vady řízení, které však nejsou taxativně vypočteny v trestním řádu, a proto o nepoužitelnosti důkazu z důvodu jeho podstatných vad je třeba vždy rozhodnout individuálně.¹⁵

---

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1348.

¹¹ Jedním z nejznámějších případů, kdy důkaz získaný doznáním obviněného byl absolutně neúčinný byl případ Gäfgen proti Německu. Srov. HERCZEG, Jiří. K německé a švýcarské úpravě zákazu použitelnosti nezákonně získaných důkazů. In: *Právník*, 10/2017, s. 884-893.

¹² ECO, Umberto. *Jméno růže*. Praha: Odeon, 1988, s. 61.

¹³ KALVODOVÁ, Věra a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 113.

¹⁴ „Obviněnému mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů. Otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností; nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět.“

¹⁵ KALVODOVÁ, Věra a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, s. 114.

2. Nepravdivé doznání

Pro většinu společnosti je často nepředstavitelné, jak k nepravdivému doznání v trestním řízení může vůbec dojít. Nepochopení tkví především v tom, že si jedinec, který se běžně nepohybuje v kriminalistickém prostředí, nedokáže představit důvody, proč by člověk přiznal vinu ve chvíli, kdy je naprosto přesvědčen, že čin nespáchal a je proto nevinný.¹⁶ Na tento „fenomén nepochopení“ upozorňuje profesor psychologie na John Jay College of Criminal Justice v New Yorku a emeritní profesor Massachusetts College ve Williamstownu Saul Kassin¹⁷, kdy poukazuje na častou odpověď lidí, kteří tvrdí, že by se nikdy dobrovolně nedopustili nepravdivého doznání.¹⁸

Jak by mohlo být většinově předpokládáno, a v minulosti tomu tak i bylo, nejsou nepravdivá doznání omezena pouze na obviněné s duševním onemocněním. I emeritní profesor forenzní psychologie univerzity King's College v Londýně Gisli Gudjonsson uvádí, jak byli odborníci skeptičtí ohledně nepravdivých doznání spojených s obviněnými, u kterých duševní nemoc absentovala. Tato skepse trvala až roku 1989, kdy byla propuštěna tzv. Guildfordská čtyřka,¹⁹ díky které se odborná veřejnost více zaměřila na policejní výsledky a jejich psychologickou stránku.²⁰

Gisli Gudjonsson pak za nejjednodušší definici nepravdivého doznání uvádí tuto: „*Nepravdivé přiznání nastává, když se člověk přizná ke zločinu, vůči kterému je zcela nevinný.*“²¹

---

¹⁶ Toto pak často vede k tomu, že stažení takového doznání vede k vyšší nedůvěryhodnosti obviněného, a to jak vůči veřejnosti, tak soudu, popř. porotě v anglosaském systému.

¹⁷ American Psychological Association. False confessions aren't always what they seem [podcast]. In: *Speaking of Psychology* [online]. Apple Podcasts, 13. 9. 2017 [cit. 2022-09-10]. Dostupné z: <https://podcasts.apple.com/sn/podcast/false-confessions-arent-always-what-they-seem/id705934263?i=1000421878608>

¹⁸ „Nikdo si nepředstavuje, že by to kdy udělal, kdyby neměl zbraň u hlavy.“

¹⁹ Případ čtyř mužů, kteří byli na základě vynuceného nepravdivého doznání odsouzeni v roce 1974 za bombové útoky v Guildfordu.

²⁰ GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online]. Hoboken: John Wiley & Sons, 2018, s. 75. [cit. 2022-09-14]. Dostupné z databáze ProQuest Ebook Central.

²¹ *Ibid.*, s. 64.

3. Faktory vedoucí k nepravdivému doznání – psychologické klasifikace a teorie

S ohledem na již výše zmíněné počáteční pochyby a nedůvěru ohledně nepravdivých doznání je na místě krátce shrnout stručný vývoj teoretických náhledů na nepravdivá doznání, u kterých budou zdůrazněny faktory vedoucí k jednotlivým typům nepravdivých doznání.

Nepravdivá doznání lze dělit podle dobrovolnosti, a to zda byla taková doznání poskytnuta na základě vnitřních motivací, či byla poskytnuta z důvodů vnějších nátlakových vlivů.²²

Gisli Gudjonsson uvádí vývoj modelů a klasifikací od Huga Münsterberga, kterého považuje za průkopníka problematiky nepravdivého doznání, až po současné odborníky. Pro potřeby této práce však bude nejvíce využita tzv. Kassinova a Wrightsmanova trojitá klasifikace, která ačkoli byla podrobena určité kritice a vyžadovala pár vylepšení, odolala plynutí času.²³ Kassin a Wrightsman dělí nepravdivá doznání na dobrovolná, nátlakově souhlasná a nátlakově zvnitřněná. Všechny typy nepravdivých doznání jsou rozebrány dále i s případnou nejdůležitější kritikou.

V českém prostředí pak konceptualizaci uvedl Jaroslav Soukup, který nepravdivá doznání dělil dle příčin vedoucím k nepravdivým doznáním, a to dle příčin majících původ v osobnosti, jako například vědomí vlastní viny, obrana druhých, msta či snaha zmařit vyšetřování své trestné činnosti a příčin mající původ v procesu vyšetřování (například nepříznivá životní situace).²⁴

3.1. Dobrovolné nepravdivé doznání

Dobrovolné nepravdivé doznání, někdy též označované jako vnitřní (*voluntary false confession*), může mít mnoho různých podob, neboť jak již z názvů vyplývá, záleží na vnitřní motivaci obviněného. Může jít o snahu chránit blízkou osobu, která trestný čin doopravdy spáchala, podvědomá potřeba odčinit vinu za předchozí prohřešky prostřednictvím

---

²² BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012, s. 72.

²³ GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online], *op. cit.*, s. 68.

²⁴ SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1973, s. 65–80, 178.

sebeopotrestání, snahu vyhnout se vězení, protože se obviněný domnívá, že doznání bude vnímáno jako dostatečná polehčující okolnost, či obviněný své doznání zastírá tak, aby vystačilo pouze důkazům předloženým kriminalistům, avšak nepřiznává vinu v celém rozsahu, neboť využívá toho, že kriminalisté odhalili pouze část trestné činnosti.²⁵ Dobrovolná přiznání jsou také častá v případech vysoce medializovaných, které se objevují ve zprávách, kdy se lidé přiznávají ke zločinům, které nespáchali, a to primárně z touhy po věhlasu.

Příkladem může být případ vraždy herečky Elizabeth Short známé jako Black Dahlia, která byla v roce 1947 ve dvaceti dvou letech zavražděna v Los Angeles. Po její smrti se k této vraždě přiznalo více než 50 lidí.²⁶

3.2. Nedobrovolné nepravdivé doznání

Další dva typy nepravdivých doznání, která jsou v současné době uznávána odbornou veřejností, jsou nepravdivá doznání způsobená vnějším tlakem. Nejčastějším případem může být vliv orgánů činných v trestním řízení, a to zejména policejního orgánu, který může vědomě či nevědomě působit nátlak na obviněného. Dle psychologické klasifikace Kassina a Wrightsmana je v obou případech tlak způsoben orgány činnými v trestním řízení, avšak Gisli Gudjonsson upozorňuje na kritiku, že ne všechna nepravdivá doznání vyvolaná policií jsou vynucená, ale že zdroje vnějšího nátlaku mohou být i jiné.²⁷ Častým případem, kdy vnější tlak nepochází ze strany policistů, je nátlak ze strany emočně blízké osoby, jako je např. příbuzný, partner, blízký přítel či obdivovaný vrstevník.²⁸ McCann, který podrobil klasifikaci Kassina a Wrightsmana kritice, tak upozornil na nový faktor nepravdivých doznání, a to na vnější vliv mimo policejní struktury. McCanna přivedl k reklasifikaci případ

---

²⁵ GUDJONSSON, Gisli H. *The psychology of interrogations and confessions: a handbook*. [online] Chichester: Wiley, 2003, s. 157. [cit. 2022-09-12]. Dostupné z databáze EBSCOhost.

²⁶ KASSIN, Saul M. False Confessions: Causes, Consequences, and Implications for Reform. In: *Current Directions in Psychological Science*, roč. 17, č. 4, 2008, s. 249–253. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20183294>. [cit. 2022-09-13]

²⁷ McCANN, J. T. A conceptual framework for identifying various types of confessions. *Behavioral Sciences and the Law*, 16, s. 441–453. Citováno z: GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online], *op. cit.*, s. 68.

²⁸ *Ibid.*, s. 69.

ženy, kterou její manžel donutil přihlásit se na policii s nepravdivým doznáním o vraždě svých dětí, ačkoli s jejich úmrtím neměla nic společného.²⁹

Velkým problémem, který může nastat u nátlakových nepravdivých doznání, kdy vnější nátlak pochází z řad policie, je podsunutí relevantních skutečností o případu, které nevinný obviněný sám dosud nevěděl. V průběhu výslechu však mohou kriminalisté ať už s úmyslem či bez něj obviněnému podsouvat nebo i přímo prozradit okolnosti případu, které následně obviněný uvede ve svém doznání a policejní orgány jsou poté přesvědčeny o jeho vině. Kriminalisté mohou některé okolnosti činu sdělit obviněnému též formou výše zmíněných návodných a kapciózních otázek.

3.3.1. Nátlakové souhlasné nepravdivé doznání

Úvod této kapitoly náleží myšlence, kterou vyjádřil Saul Kassin v rozhovoru, kde se snažil přiblížit a vysvětlit veřejnosti, jak je možné pod nátlakem dovést člověka k nepravdivé výpovědi. Shrnul vše pouze jednou větou, a to: „Každý máme svůj *breaking point*.“^{30 31}

Nátlakové souhlasné nepravdivé doznání (*coerced compliant false confessions*), kterému se věnuje tato kapitola, je totiž vždy vynucené vnějšími okolnostmi, které povětšinou představuje už samotná vazba, v mnohých případech však může hrát velkou roli i šok z nedávné ztráty blízké osoby a izolace od blízkých a známých osob. Velkou roli pak hraje atmosféra při výslechu a metody výslechu, které kriminalisté zvolí.³² V případech, kdy se jedná o nevinné lidi, kteří byli vystaveni často neúnavnému a trýznivému výslechu a byli ve velké míře podrobeni stresu a již výše zmíněným faktorům, se nevinný člověk ocitá v extrémně stresové situaci, ve které (s největší pravděpodobností) nikdy dřív nebyl. V průběhu výslechu pak již jen záleží na míře odolnosti jedince a jeho *breaking pointu*, kdy se nevinný jedinec zhroutí a přizná se pouze z toho důvodu, aby se dostal z pro něj strašlivé situace, avšak po celou dobu je si vědom své nevinny. Z psychologického hlediska se však zachová tak, jak lze předpokládat ve stresových rozhodovacích situacích, tedy

---

²⁹ McCANN, J. T. A conceptual framework for identifying various types of confessions. *Behavioral Sciences and the Law*, 16, s. 441–453. Citováno z: GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online], *op. cit.*, s. 68.

³⁰ *Breaking point*, který lze volně přeložit jako bod zlomu, je dále pro svou údernost nazýván v anglickém originále.

³¹ American Psychological Association. False confessions aren't always what they seem [podcast], *op. cit.*

³² GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online], *op. cit.*, s. 66.

že obviněný maximalizuje svou příležitost dostat se z tíživé situace.³³ Klíčová je tedy touha uniknout z nesnesitelné situace a nepravdivé doznání přetrvává tak dlouho, dokud bude vnímáno jako výhodné. S největší pravděpodobností bude odvoláno hned poté, co policejní nátlak skončí.³⁴

The central park jogger case

Jedním v dnešní době již velmi zpopularizovaným případem je případ joggerky (běžkyně) z newyorského Central Parku známý také jako *The Central Park Five*,³⁵ kdy se v rámci vyšetřování surově napadené a znásilněné běžkyně nepravdivě přiznalo pět černošských a latinskoamerických chlapců ve věku od čtrnácti do šestnácti let. Výslech chlapců trval déle než čtyřicet dva hodin a všechna doznání byla učiněna v rámci čtyřiceti osmi hodin po zatčení chlapců. Ačkoli neexistují žádné důkazy o tom, že byl použit fyzický nátlak ze strany vyšetřovatelů, nalezneme v tomto případě faktory vedoucímu k nátlakovému souhlasnému nepravdivému doznání. Jedním z hlavních faktorů je především stresová situace, kdy přestože byli všichni chlapci seznámeni s jejich právy, pravděpodobně v té chvíli nedokázali rozpoznat závažnost situace. Dalšími faktory pak byly délka a atmosféra výslechu, ze kterého chlapci neviděli jiné možné východisko než doznání. Ani materiální nedostatky a rozpory v důkazech a následné odvolání doznání chlapců nezabránilo jejich odsouzení.³⁶

Každý z chlapců, kteří se přiznali, později řekl: „*Věděl jsem, že jsem to neudělal. Myslel jsem, že si spoluprací pomáhám.*“ A právě nastíněný případ je dle Saula Kassina nejčastějším typem nepravdivého doznání, kdy se nevinná osoba přiznává pouze proto, aby vyhověla vyšetřovateli a vyřešila tak nastalou situaci, přičemž duševně je si stále vědoma své nevinny.

Třináct let po odsouzení pěti nevinných mladíků se k činu přiznal známý sériový násilník Matias Reyes, jehož DNA odpovídala DNA, která se nacházela na těle oběti.³⁷

---

³³ American Psychological Association. False confessions aren't always what they seem [podcast], *op. cit.*

³⁴ GUDJONSSON, Gisli H. The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice [online], *op. cit.*, s. 67.

³⁵ Jak bylo na začátku kapitoly Nepravdivé doznání předestřeno, existuje ve společnosti značně nevědomí o problematice nepravdivého doznání, a to především v případech vynuceného doznání či doznání pod tlakem. Povědomí o vynuceném doznání v posledních letech zjevně zvýšil i seriál *When They See Us* platformy Netflix, jehož podkladem byl právě zmíněný případ.

³⁶ DAVIES, Sharon L. The reality of false confessions - lessons of Central Park jogger case. In: *New York University Review of Law & Social Change* [online]. 2006, roč. 30, č. 2, s. 209 [cit. 2022-09-15]. Dostupné z databáze HeinOnline.

³⁷ Ibid.

3.3.2. Nátlakově zvnitřněné nepravdivé doznání

Nátlakově zvnitřněné nepravdivé doznání (*internalized false confessions*) se od nátlakového souhlasného liší především v míře vědomí člověka o jeho nevině. V případě nátlakového souhlasného nepravdivého jednání je si totiž obviněný po celou dobu, a to i v době doznání, jist svou nevinou a doznání bere pouze jako únik, zatímco případ zvnitřněného nepravdivého doznání zahrnuje proces od počátečního popírání ke stavu zmatku, pochybností o sobě samém až po přijetí možnosti spáchání trestného činu. Za takových okolností může být paměť změněna do té míry, že původní vzpomínky obviněného jsou nepřístupné a nahrazeny vzpomínkami novými, přičemž takováto změna paměti může mít podle Kassina a Wrightmana hluboké a trvalé účinky.^{38 39}

Jak je patrné, důsledky jsou pro obviněného horší než v případě souhlasného nepravdivého doznání. K přijetí myšlenky viny také vede více faktorů, které u souhlasného nehrají takovou roli.

Ačkoli mnohé z faktorů jsou obdobné (stres, izolace od blízkých či neznámá situace), jsou často více intenzivní a podmínky výslechu vytvářejí stav podobný hypnotickému transu.⁴⁰ Důležitými faktory jsou pak zranitelnost obviněných, jejich míra sugestibility, užití vysoce sugestivní vyslyšajících taktiky a předkládání falešných důkazů.⁴¹

Sugesce a sugestibilita

Jak již bylo uvedeno výše, sugesce společně se sugestibilitou jedince jsou podstatné faktory, které mohou markantně ovlivnit výsledek výslechu i samotné doznání, neboť „*sugesce je zvláštní postup ovlivňování, při kterém ovlivňující osoba (sugerent) podsouvá druhému určité představy či informace autoritativním, naléhavým a působivým způsobem, takže je závislá osoba přijímá nekriticky a automaticky za své a produkuje je dále jako vlastní osobní*

---

³⁸ GUDJONSSON, Gisli H. The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice [online], *op. cit.*, s. 68.

³⁹ Nejzásadnější kritika autorů Ofshea a Lea zní, že nátlakově zvnitřněné doznání není vždy trvalé. In: GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online], *op. cit.*, s. 71.

⁴⁰ OFSHE, R. J. Inadvertent hypnosis during interrogation: False confession due to dissociative state; mis-identified multiple personality and the satanic cult hypothesis. In: *International Journal of Clinical and Experimental Hypnosis*, roč. XL, 1992, s. 125–156. In: GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online], *op. cit.*, s. 67.

⁴¹ KASSIN, Saul M., *op. cit.*

zážitky nebo názory.“⁴² Naproti tomu sugestibilita je vnitřní míra ovlivnitelnosti každého jedince, která se projevuje jako náchylnost podléhat sugesci.⁴³

Je proto důležité zaměřit se na tyto dva faktory v problematice výslechu obviněného. Z psychologických poznatků bylo zjištěno, že míra sugestibility závisí na věku jedince, kdy je obvykle vyšší u starších osob a dětí, inteligenci jedince, kdy je obvykle vyšší u osob s nižší inteligencí, pohlaví, kdy jsou více sugestibilní ženy a v neposlední řadě na situaci, kdy sugestibilita stoupá při pocitech strachu, úzkosti a nejistoty.⁴⁴ Sugestivní metody výslechu pak nejčastěji přichází na řadu v případech, ve kterých není trestný čin do detailu objasněn, vina obviněného je sporná a vyšetřovatelé tak mají prostor pro uplatnění svých hypotéz. V České republice je největší pozornost v této problematice věnována již zmíněným sugestivním otázkám, které práce zmiňuje v příslušné podkapitole těmto otázkám věnované.

Falešné důkazy

Jedním ze zásadních faktorů, které vedou k zvnitřněnému nepravdivému doznání, jsou falešné důkazy, kdy vyšetřovatelé vědomě či nevědomě konfrontují obviněného s falešnými nevyvratitelnými důkazy o jeho účasti na trestném činu (např. údajný očitý svědek, nepravdivé prohlášení spoluobviněného, neúspěšné absolvování detektoru lži.)⁴⁵

Ačkoli je těžké představit si, že by v České republice byly falešné důkazy legální, zůstává využití způsobů jako je klamání, uvedení obviněného v omyl či zastírání skutečného stavu dále možné, neboť hranice těchto vyšetřovacích postupů nejsou příliš zřetelné, a ne ve všech situacích je těmito prostředky narušena lidská důstojnost a svobodná vůle, což zakazuje Listina základních práv a svobod. Jistá dávka neupřímnosti a snah vyzrát nad obviněným je však v policejním vyšetřování běžná a při úplné absenci těchto prostředků by došlo k výraznému poklesu efektivity vyšetřování.⁴⁶ Nesmí však dojít k překročení oné pomyslné hranice. Za nepřijatelné klamání se proto např. považuje předstírání, že nejde o výslech, ale o soukromý nezávazný rozhovor, že mlčení obviněného je považováno za důkaz viny,

---

⁴² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 304.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online], *op. cit.*, s. 73.

⁴⁶ KALVODOVÁ, Věra a Milana HRUŠÁKOVÁ, *op. cit.*, s. 123.

lhavé tvrzení, že se spolupachatel již přiznal k trestnému činu, či že byl nalezen usvědčující důkazní materiál. Problematickou otázkou pak například mohou být tzv. kriminalistické lsti, kdy kriminalista během výslechu mlčky položí na stůl zbraň určitého typu a tvaru, aby v obviněném vyvolal dojem, že se jedná o zbraň, kterou byl spáchán trestný čin. Na stranu druhou je však přípustné předstírání přátelských vztahů s obviněným, či snaha mu pomoci.⁴⁷

Proces přijetí myšlenky viny

Gisli Gudjonsson nastínil proces, kterým obviněný prochází, než vnitřně přijme myšlenku viny, při kterém kriminalisté přimějí podezřelého k pochybnostem o jeho nevině, vytvoří falešné přesvědčení o vině a následně sugestivně „pomůžou“ obviněnému s rekonstrukcí činu.

Proces začíná *spouštěčem*, kdy falešné přesvědčení u obviněného bylo vyvoláno něčím, co slyšel či viděl častokrát z úst policejních vyšetřovatelů, kteří obviněného konfrontovali s chybami v jeho paměťových stopách. Nepravdivé přesvědčení je pak často ještě podpořeno snem obviněného.

Další fází je připuštění *věrohodnosti* činu, které je zásadní, aby osoba byla schopna vnímat sama sebe jako schopnou spáchat daný čin. Čím závažnější je trestný čin, tím vyšší je práh pro posun věrohodnosti potřebný pro její přijetí.

Následuje *přijetí možnosti, že se událost mohla stát*. Po zvážení věrohodnosti obviněný hledá chyby v paměti a akceptuje, že k činu mohlo dojít. Čím věrohodnější je obvinění, tím větší je pravděpodobnost, že ho obviněný přijme a poskytne falešné přiznání.⁴⁸ V této fázi obviněný většinou používá „*mohl jsem to udělat*“ místo „*udělal jsem to*“.

Po fázi, kdy vědomí obviněného kalkuluje s možností, že mohl čin spáchat, se snaží pochopit, jak k činu mohlo dojít a snaží se ho pomocí své představy zrekonstruovat. Nastává proto fáze *rekonstrukce*. Právě v této fázi mysl obviněného využije poznatky, jež jí byly podstrkovány ať úmyslně či neúmyslně ze stran kriminalistů, jak již bylo zmíněno na začátku kapitoly o nucených nepravdivých doznání. Obviněný tak přijme za svůj popis událostí, který se dozvěděl během výslechu.

---

⁴⁷ KALVODOVÁ, Věra a Milana HRUŠÁKOVÁ, *op. cit.*, s. 123.

⁴⁸ HORSELENBERG, R. a kol. False confessions in the lab: Do plausibility and consequences matter? In: *Psychology, Crime & Law*, 2006, roč. 12, s. 61–75. Citováno z: GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online], *op. cit.*, s. 77.

V poslední fázi *rozřešení* si jedinec uvědomí, že poskytl falešné přiznání. Tato fáze může nastat až po dlouhé době a většinou je stav uvědomění si nepravdivého doznání spojen s odezněním stavu zmatku, kdy může jedinec konstruktivně přemýšlet či když může prostudovat důkazy a uvědomí si, že s činem neměl nic společného.⁴⁹

Michael Crowe case

Procesem přijetím viny prošel i čtrnáctiletý chlapec Michael Crowe, který byl policií obviněn z vraždy své mladší sestry, jež byla nalezena mrtvá ve své ložnici, ačkoli i v tomto případě bylo doznání nepravdivé. Michael byl policií opakovaně vyslýchán v souvislosti s vraždou jeho sestry, kdy jeden z výslechů dokonce trval déle než tři a půl hodiny. Policie Michaelovi od prvního dne zatčení tvrdila, že ví, že svou sestru zavraždil a pokud se přizná, pomohou mu. V opačném případě však měl být přísně potrestán. Další den policie využila falešných důkazů, když tvrdila, že mají Michaelovu krev, která dokazuje, že svou sestru zavraždil, navíc podle policistů neuspěl v testu detektoru lži. Po celou dobu, kdy byl zatčen, nemohl čtrnáctiletý chlapec vidět své rodiče a pod nátlakem policistů podlehl jejich výslechové taktice a uvedl, že ačkoli se na čin nepamatuje, přiznává se, protože věří, že pokud má policie důkazy svědčící proti němu, musel svou sestru zavraždit on.⁵⁰ Michael používal věty typu: „*Nejsem si jistý, jak jsem to udělal. Vím jen, že jsem to udělal já.*“⁵¹ Nakonec byl Michael po sérii výslechů přesvědčen, že má roztržitěnou osobnost, a že *zlý Michael* zabil jeho sestru, zatímco *dobrý Michael* myšlenku na vraždu vytěsnil z paměti. Obvinění proti Michaelovi Croweovi byla později stažena, když byl nalezen tulák ze sousedství, který měl na oblečení krev Michaelovy sestry.⁵²

Na tomto případě je z hlediska faktorů vedoucím k nepravdivému doznání patrná především důležitost věku a sugestibility jedince, jeho důvěra v policii, izolace od nejbližší rodiny a zároveň nepředstavitelný šok ze ztráty blízké osoby a falešné důkazy o jeho vině, které vedly až k jeho nepravdivému přiznání, se kterým se vnitřně ztotožnil.

---

⁴⁹ GUDJONSSON, Gisli H. The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice [online], *op. cit.*, s. 77.

⁵⁰ BOYD, Nashiba F. "I Didn't Do It, I Was Forced to Say That I Did": The Problem of Coerced Juvenile Confessions, and Proposed Federal Legislation to Prevent Them. In: *Howard Law Journal* [online]. Washington: Howard University, School of Law, 2004, roč. 47, č. 2, s. 395-427 [cit. 2022-09-15]. Dostupné z databáze HeinOnline.

⁵¹ KASSIN, Saul M., *op. cit.*

⁵² *Ibid.*

Nutno říct, že z nátlakových forem nepravdivého doznání vyplývá nutnost mít neustále na zřeteli presumpci neviny, jakožto vůdčí zásadu trestního práva.

4. Řešení de lege ferenda

Jak již bylo nastíněno, faktorů vedoucích k nepravdivému doznání je mnoho a rozhodně není vždy lehké jejich rozpoznání. Navíc vyšetřovatelé často nejsou ani potřebně vzděláni k tomu, aby si vůbec připustili myšlenku, že doznání obviněného může být nepravdivé.⁵³ Jedním z možných řešení, jak předejít či rozpoznat nepravá doznání, je větší edukace vyšetřovatelů, byť i její efektivita je mnohdy sporná.

Další z případných možných změn *de lege ferenda*, jak předejít justičním omylům, je vytvořit lepší „záchrannou síť“ během celého přípravného řízení. V případě nepravdivých doznání lze tedy za nejlepší kontrolní mechanismus považovat precizní audiovizuální zaznamenání celého procesu výslechu, nežli „pouhý“ psaný zápis výpovědi do protokolu, jelikož audiovizuální záznam by umožnil zcela do detailu zachytit průběh výslechu a veškerou verbální i nonverbální komunikaci.

V současné chvíli v České republice probíhá výslech tak, že protokol vyšetřovatelé píšou v reálném čase a jsou tak nuceni zapisovat obsah sdělení vyslýchaného a zároveň samotný výslech vést. Tento postup, který je zapříčiněn především nedostatkem personálu, kdy není možné zajistit, aby u výslechu byla osoba, která by celý průběh výslechu zaznamenávala co nejpřesněji slovo od slova, pak znesnadňuje vyšetřovatelům okamžité reakce na podněty vyslýchaného a zachycení veškerých relevantních detailů.⁵⁴

Ačkoli český právní řád umožňuje využít audiovizuální nahrávky jako zvláštní prostředek při protokolaci,⁵⁵ nestanovuje povinnost audiovizuálního záznamu výslechů. Česká právní úprava audiovizuálních záznamů výslechů není zvlášť obsáhlá, a proto o individuálních případech využití audiovizuálního zaznamenání výslechu rozhoduje konkrétní vyšetřovatel, který musí sám zvážit potřebnost vytvoření audiovizuálního záznamu.

Na první pohled se může zdát, že jednou z největších obtíží ve spojitosti s nahráváním výslechu je nedostatečný počet policejních služeben vybavených potřebnou technikou.⁵⁶

---

⁵³ BOUKALOVÁ, Hedvika, *op. cit.*, s. 73.

⁵⁴ Náklady jedné speciální výslechové místnosti s audiovizuálním zařízením činí 250 000 Kč. Srov. *Procesní práva optikou kamery*. [online]. Brno: Liga lidských práv, 2019, s. 24 [cit. 2022-09-13]. Dostupné z: https://llp.cz/wp-content/uploads/Procesni_prava_optikou_kamery.pdf

⁵⁵ § 55a trestního řádu

⁵⁶ *Procesní práva optikou kamery*. [online]. Brno: Liga lidských práv, 2019, s. 10 [cit. 2022-09-13]. Dostupné z: https://llp.cz/wp-content/uploads/Procesni_prava_optikou_kamery.pdf

Tento faktor také zcela jistě ovlivňuje rozhodování samotných vyšetřovatelů, avšak s ohledem na několik neformálních rozhovorů s kriminalisty okresní služby kriminální policie a vyšetřování se jako problematičtější pro častější využívání audiovizuálních záznamů technická a časová náročnost, která v sobě obsahuje jak čas strávený intenzivnějším plánováním výslechu, tak nedostatek potřebných technických dovedností kriminalistů. Kriminalisté pak dále uváděli nervozitu na straně vyslychajícího i vyslychaného obviněného. V neposlední řadě je pravděpodobně nejpálčivějším důvodem neochoty pořizovat audiovizuální záznamy povinnost přepisu audiovizuálního záznamu do protokolu podle § 55 odst. 1 trestního řádu, neboť ačkoli byl o provedeném úkonu pořízen obrazový nebo zvukový záznam, vždy je nutné o úkonu pořídit také protokol.⁵⁷

Nad rámec výslechu obviněného je vhodné zmínit, že k 31. lednu 2022 bylo v České republice v provozu 77 speciálních výslechových místností,⁵⁸ které jsou nejčastěji využívány pro výslechy dětí a mladistvých, či případně zvláště zranitelných osob.⁵⁹ Ovšem i v těchto případech o záznamu výslechu rozhoduje vyšetřovatel. Nedostatek specializovaných místností je pak úzce spojen s nedostatkem finančních prostředků.⁶⁰

Častější audiovizuální nahrávání výslechů obviněných však s sebou nese mnoho benefitů. V případě, kdy je procesně správně nahrán celý výslech, je možné *a priori* předejít fyzickému nátlaku ze strany vyšetřujících a případně omezit i psychický nátlak, který by tak

---

⁵⁷ Jak zdůrazňuje i komentářová literatura. Srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*, 7. vydání. Praha: C. H. Beck 2013, s. 640–642.

⁵⁸ Srov. Seznam speciálních výslechových místností k 31. 1. 2022 In: Fondy Evropské unie v oblasti vnitřních věcí [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/fondyeu/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

⁵⁹ Ačkoli se práce věnuje nepravdivému doznání, které souvisí především s výslechem obviněného, v českém právním prostředí jsou speciální výslechové místnosti zřízeny primárně pro výslechy dětí, které jsou oběťmi či svědky trestného činu a dalších zvláště zranitelných obětí podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Prvotním záměrem nahrávání těchto výslechů byl především zájem na tom, aby zranitelné oběti a svědci byli ušetřeni vícenásobných výslechů, a tedy i možné sekundární viktimizaci. Srov. Specifické programy prevence kriminality In: Fondy Evropské unie v oblasti vnitřních věcí [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2022 [cit. 2023-04-12].

Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/fondyeu/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>.

Jak vyplývá z policejních statistik za rok 2021 nejsou speciální výslechové místnosti využívány k výslechům obviněných (až na případy nezletilých obviněných). Výslechové místnosti pak byly v roce 2021 v České republice využity k 2266 úkonům. Srov. Evidenční list využití SVM za rok 2021 In: Fondy Evropské unie v oblasti vnitřních věcí [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/fondyeu/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

⁶⁰ Náklady jedné speciální výslechové místnosti s audiovizuálním zařízením činí 250 000 Kč. In: Procesní práva optikou kamery, *op. cit.*

byl zaznamenán a mohl tak být s větší autenticitou podroben přezkumu. Velmi by se zvýšila i autenticita výpovědi obviněného, neboť by nedocházelo ke zkreslení výpovědi prostřednictvím vyslychajícího, který výslech obviněného během výslechu přepisuje do protokolu. V neposlední řadě by pak bylo možné zaměřit se i na řeč těla obviněného, která může sloužit jako vodítko k objasnění skutečné pravdy. Navíc nejenom v případech dobrovolného doznání by mohl být audiovizuální záznam přezkoumán odbornými znalci z oboru psychiatrie, psychologie či sexuologie. Současně lze totiž audiovizuální nahrávku vnímat jako pojistku před tvrzením obviněného, že na něj byl během výslechu vyvíjen nátlak, načež by pak i toto tvrzení muselo být předmětem dokazování.

Sám Saul Kassin uvádí jako ideální příklad řešení Metropolitního policejního oddělení amerického okresu Columbia, které zařídilo výslechové místnosti tak, že jakmile kdokoli vejde do místnosti, systém aktivace pohybu rozsvítí světla a zapne kameru a každá interakce je tak díky tomu vždy zaznamenána. Saul Kassin uvádí, že to je jediný způsob, jak mohou soudci a porota rozumně rozhodnout o tom, co se stalo.⁶¹

4.1. Německá inspirace?

Třebaže se může zdát i s ohledem na skutečné případy, které byly pro ilustraci použity v této práci, že k nepravdivým doznáním může docházet opravdu zcela výjimečně, zabývali se touto problematikou i zákonodárci Spolkové republiky Německo. 1. ledna 2020 totiž vstoupilo v platnost nové ustanovení § 136 odst. 4 německého trestního řádu (dále jen „StPO“), které zavádí povinnost audiovizuálního záznamu v případech úmyslného trestného činu vraždy, kdy vnější okolnosti ani zvláštní naléhavost výslechu nebrání pořízení takového záznamu, a v případech, kdy je třeba zohlednit oprávněné zájmy podezřelých, kteří zjevně trpí omezenými duševními schopnostmi nebo závažnou duševní poruchou, popřípadě když je obviněný mladší 18 let.

Ustanovení § 136 odst. 4 StPO tedy změnilo pouhou fakultativní možnost využití audiovizuálního záznamu na obligatorní postup v taxativně stanovených případech. Podle důvodové zprávy je primárním cílem nové právní úpravy především kvalitnější zjištění pravdy o trestně relevantních okolnostech a ochrana obviněného, jejíž aspekty byly zmíněny

---

⁶¹ American Psychological Association. False confessions aren't always what they seem [podcast]. In: *Speaking of Psychology* [online]. Apple Podcasts, 13. 9. 2017 [cit. 2022-09-10]. Dostupné z: <https://podcasts.apple.com/sn/podcast/false-confessions-arent-always-what-they-seem/id705934263?i=1000421878608>

výše v této kapitole. Záznamová povinnost v tomto rozsahu je možná v německém zákonodárství pouhým začátkem, neboť po pěti letech je plánováno posouzení dopadů tohoto obligatorního nahrávání vybraných výsledků. V případě, že se tento postup osvědčí, může dojít k rozšíření okruhu trestných činů, na které se bude vztahovat tato obligatorní záznamová povinnost.⁶²

Pozoruhodný je také fakt, že podle důvodové zprávy není obligatorní doslovný přepis nahrávaného výsledku do protokolu,⁶³ ale takový audiovizuální záznam výsledku je smysluplný pouze ve spojitosti s tzv. klasickým (tj. nedoslovným) přepisem výsledku, který je stručný a ukazuje se jako účelnější a přehlednější.⁶⁴ Audiovizuální záznam je pak k dispozici v případě, kdy je takový klasický přepis nedostačující či obviněný zpochybní zákonné vedení výsledku či namítne, že obsah takového nedoslovného přepisu neodráží obsah jeho výsledku.

Je na místě konfrontovat tento přístup se zkušeností českého kriminalisty, který byl dotazován ohledně problematiky doslovného přepisu Ligou lidských práv. Kriminalista uvedl, že po relativně krátkém výsledku trvajícím přibližně 2,5 hodiny musel zhotovit doslovný přepis tohoto výsledku v konečném rozsahu 60 stran.⁶⁵ Je zřejmé, že zhotovování doslovných přepisů odrazuje české kriminalisty od audiovizuálního nahrávání výsledků, ale zároveň se jedná o neefektivně strávený pracovní čas kriminalisty. Navíc, jak bylo uvedeno výše, v případě, že bude do spisu založen přepis v rozsahu 60 stran,⁶⁶ není reálně možné se v něm dobře orientovat.

---

⁶² WICKEL, Tobias. Die Pflicht zur audiovisuellen Aufzeichnung von Beschuldigtenvernehmungen im Ermittlungsverfahren und ihre Bedeutung im Zusammenhang mit Beweisverwertungsverböten. In: *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik* [online]. 2020, s. 311. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://www.zis-online.com/dat/artikel/2020_6_1373.pdf.

⁶³ I tento postup však našel své kritiky, kteří tento postup označují za chybu v trestním řízení. Srov. WICKEL, Tobias, *op. cit.*, s. 315.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ Procesní práva optikou kamery, *op. cit.* s. 25.

⁶⁶ Argumentem pro zachování doslovných přepisů, které nepovedou k současné nechuti pořít audiovizuálního záznam, je umělá inteligence, u které je v budoucnu možné předpokládat kvalitní doslovný přepis technicky kvalitní audionahrávky. Protiargumentem však zůstává, že ani umělá inteligence nezmění nepřehlednost desítek stran textu doslovně přepsaného výsledku, ze kterého nejsou zřejmé podstatné skutečnosti pro vyšetřování.

Závěr

Tato práce se věnuje tématu nepravdivého doznání a faktorům k němu vedoucím, které zobrazuje na skutečných případech, dále pak možným způsobům, jak nepravdivým doznáním předcházet, či je včas rozpoznat. Práce dále rozebírá jak psychologické faktory, tak i vnější nátlak nejenom ze strany orgánů činných v trestním řízení. I proto se také zabývá vynuceným doznáním, při kterém hrají svou roli častokrát již předem naplánované postupy, jak vyslýchaného k doznání „dovést“.

Cílem práce bylo zejména zjistit, proč k nepravdivým doznáním dochází, jak jsou jeho jednotlivé faktory roztřízeny a nastínit možná řešení, jak nepravdivým doznáním předcházet. Vytyčení cíle práce byly splněny, neboť ze sekundární literatury vyplývá, že jedním z nejpoužívanějších dělení nepravdivých doznání je dělení na dobrovolné nepravdivé doznání a nedobrovolné nepravdivé doznání, které je pak možné dále dělit na nátlakově souhlasné a nátlakově zvnitřněné.

Přestože se většina největších justičních omylů způsobených nepravdivými doznáními uskutečnila před dostupnějším využitím metody identifikace za pomoci DNA, je zřejmé, že problematika nepravdivého doznání je stále aktuální, což dokládá i relativně čerstvá novelizace německého trestního řádu, která zavedla povinnost audiovizuálního nahrávání pro některé taxativně vymezené trestné činy a situace. Důvody pro přijetí této novely byly primárně zajištění a zjištění skutečné pravdy a ochrana obviněného, která spočívá v přesném zaznamenání jak verbální, tak nonverbální komunikace obviněného a vyšetřovatelů.

Práce proto za efektivní opatření považuje vyšší edukaci vyšetřovatelů a čtenější využívání možnosti audiovizuálně nahrávaných výslechů s možností pouhého stručného přepisu výslechu. Tím by bylo možné zajistit větší transparentnost výslechu obviněného v průběhu celého trestního procesu a zase se tak o krůček přiblížit ideálu spravedlnosti.

Seznam použitých zdrojů

Knihy

BOUKALOVÁ, Hedvika. *Interakce a komunikace ve vyšetřování trestné činnosti z pohledu psychologie*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2012. ISBN 978-80-7308-409-7.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.

ECO, Umberto. *Jméno růže*. Praha: Odeon, 1988, Klub čtenářů (Odeon).

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0.

KALVODOVÁ, Věra a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8072-0.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 327. ISBN 80-7179-878-9.

SOUKUP, Jaroslav. *Sebeobvinění a nepravdivá doznání*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, 1973.

SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-153-3.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*, 7. vydání. Praha: C. H. Beck 2013, s. 640–642.

E-knihy

GUDJONSSON, Gisli H. *The Psychology of False Confessions: Forty Years of Science and Practice* [online]. Hoboken: John Wiley & Sons, 2018. [cit. 2022-09-14]. Dostupné z databáze ProQuest Ebook Central.

GUDJONSSON, Gisli H. *The psychology of interrogations and confessions: a handbook*. [online] Chichester: Wiley, 2003. [cit. 2022-09-12]. Dostupné z databáze EBSCOhost.

MALÝ, Karel. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-

80-246-3269-8. [cit. 2022-09-12]. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/tri-studie-o-trestnim-pravu-v-ceskych-zemich-v-17-a-v-prvni-polovine-18-stoleti-1289617/#>

Elektronické zdroje

American Psychological Association. False confessions aren't always what they seem [podcast]. In: *Speaking of Psychology* [online]. Apple Podcasts, 13. 9. 2017 [cit. 2022-09-10]. Dostupné z: <https://podcasts.apple.com/sn/podcast/false-confessions-arent-always-what-they-seem/id705934263?i=1000421878608>

BOYD, Nashiba F. "I Didn't Do It, I Was Forced to Say That I Did": The Problem of Coerced Juvenile Confessions, and Proposed Federal Legislation to Prevent Them. In: *Howard Law Journal* [online]. Washington: Howard University, School of Law, 2004, roč. 47, č. 2, s. 395-427 [cit. 2022-09-15]. Dostupné z databáze HeinOnline.

DAVIES, Sharon L. The reality of false confessions - lessons of Central Park jogger case. In: *New York University Review of Law & Social Change* [online]. 2006, roč. 30, č. 2. [cit. 2022-09-15]. Dostupné z databáze HeinOnline. ISSN 0048-7481.

Evidenční list využití SVM za rok 2021 In: *Fondy Evropské unie v oblasti vnitřních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/fondyeu/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

HERCZEG, Jiří. K německé a švýcarské úpravě zákazu použitelnosti nezákonně získaných důkazů. In: *Právník*, 10/2017, s. 884-893.

KASSIN, Saul M. False Confessions: Causes, Consequences, and Implications for Reform. In: *Current Directions in Psychological Science*, roč. 17, č. 4, 2008, s. 249–253. [cit. 2022-09-13] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20183294>.

Procesní práva optikou kamery. [online]. Brno: Liga lidských práv, 2019, s. 10 [cit. 2022-09-13]. Dostupné z: https://llp.cz/wp-content/uploads/Procesni_prava_optikou_kamery.pdf

Seznam speciálních výslechových místností k 31. 1. 2022 In: *Fondy Evropské unie v oblasti vnitřních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/fondyeu/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

Specifické programy prevence kriminality In: Fondy Evropské unie v oblasti vnitřních věcí [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, c2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/fondyeu/clanek/specificke-programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

VANŮRA, Mirek. Brusič nožů [podcast]. In: *Kriminálka* [online]. Český rozhlas Dvojka, 12. 4. 2023 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/brusic-nozu-kriminaliste-dopadli-brutalniho-vraha-pomohl-jim-snih-8969613>

WICKEL, Tobias. *Die Pflicht zur audiovisuellen Aufzeichnung von Beschuldigtenvernehmungen im Ermittlungsverfahren und ihre Bedeutung im Zusammenhang mit Beweisverwertungsverbotten*. In: *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik* [online]. 2020 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://www.zis-online.com/dat/artikel/2020_6_1373.pdf